

ਰਿਪੋਰਟ ਯੋਗ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 844-2023

@ ਐਸ ਐਲ ਪੀ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) ਨੰਬਰ 2984/2018)

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

.....ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਦਿਲ ਬਹਾਦਰ

..... ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਿਰਣਾ

ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਜੱਜ

1. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਅਰਜ਼ੀ ਸੀ ਆਰ ਆਰ ਨੰਬਰ 4113/2016 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ (Impugned Order) ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ 25,000/ ਰੁਪਏ ਦੀ ਪੂਰਵ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

2. ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਅਸਲ ਦੇਸ਼ੀ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਸਕਾਰਪੀਓ ਕਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਲੈਣ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਟੱਕਰ ਕਾਰਨ ਅਸਲ 'ਚ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਪਲਟ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਸਕਾਰਪੀਓ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, 'ਤੇ ਆਈ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 279 ਅਤੇ 304 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ

ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਆਈ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 279 ਅਤੇ 304 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਵੀਜ਼ਨ ਦਰਖਾਸਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ 25,000 ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਵੀਜ਼ਨ ਦਰਖਾਸਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

2.1 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਮਿਸ ਕਨਿਕਾ ਆਹੂਜਾ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

3.1 ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਲਾਘਾ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਲਾਘਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ।

3.2 ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਸਕਾਰਪੀਓ (ਕਾਰ) ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਰਾਸ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸੀ, ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ

ਅਤੇ ਟੱਕਰ ਕਾਰਨ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਪਲਟ ਗਈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

3.3 ਉਪਰੋਕਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (2015) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 222 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ. ਸੈਰਭ ਬਖਸ਼ੀ (2015) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 182 ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

4. ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲੀਗਲ ਏਡ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਜਵਾਬਦੇਹ - ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਆਫਤਾਬ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ/ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਨੂੰ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਤੇ, ਸਜ਼ਾ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

4.1 ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੇਸ਼ੀ ਇੱਕ ਗ਼ਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪੀੜਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

5 ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 279 ਅਤੇ 304 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ

ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਸਮੇਂ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਕਾਰਪੀਓ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਕ ਬੇਕਸੂਰ ਦੀ ਜਾਨ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਲਾਘਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟੱਕਰ ਕਾਰਨ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਪਲਟ ਗਈ। ਇਹ ਐਂਬੂਲੈਂਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਈ ਪੀ ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਠੇਸ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ (Impugned Order) ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਕੇਸ ਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ।

5.1 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੰਡਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਟੀਚਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 279 ਅਤੇ 304-ਏ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਬਿਦਾਸ (2019) 10 ਐੱਸਸੀਸੀ 75** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੋਟਰ ਵਾਹਨ ਹਾਦਸਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਮੋਟਰਕਰਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਭਾਰਤ ਸੜਕ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਬੋਝ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣ 'ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਦਮੇ, ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ

ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ।

5.2 ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, **ਸੈਰਭ ਬਖਸ਼ੀ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ: -

ਉੱਘੇ ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਸੇਫੇਕਲਸ ਨੇ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ: "ਕਾਨੂੰਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।" ਇਹ ਬਿਆਨ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਬਹੁਤ ਜੇਸ਼ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਹੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਖਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਿਤ, ਸੱਭਿਅਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਸਮਾਜ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਾਜਕਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਹਿਣਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਭੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਫੈਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਆਂਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸਮੂਹਿਕ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਚਾਹੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਮੂਹ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇੱਕ ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਸੱਭਿਅਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਮੂਹ ਦੁਆਰਾ ਖਾਮੀਆਂ ਵਜੋਂ ਸਮਝੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ, ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧ ਵਧੇਰੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਹਿਮ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਰਹੇ ਕਿ ਪੀੜਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੀੜਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਵੀ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ

ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜਸਟਿਸ ਬੈਂਜਾਮਿਨ ਐੱਨ ਕਾਰਡੋਜ਼ੋ ਦੇ ਕਥਨ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, “ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਿਆਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੈ। ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਵੁਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੱਖਪਾਤ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।”

5.2.1 ਇਹ ਅੱਗੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

5.2.2 ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਰਹਿਮ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਟੌਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਆਯੋਜਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: -

“ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕਥਾਮ ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਮ ਦੇ ਜਨੂੰਨ ਨਾਲ ਭਟਕ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ 24 ਦਿਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਆਂ “ਤਾਜ ਦੀ ਮਹਿਮਾ”, “ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੀ ਮਾਲਕਣ” ਅਤੇ “ਨੇਕੀ ਦੀ ਰਾਣੀ” ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਸੇਰੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਖਰਕਾਰ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋੜਦਾ ਹੈ।”

5.2.3 ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਦਨਾਮ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ। ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਖੀ ਵਾਲਾ ਰਵੱਈਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ "ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਮਰਾਟ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।" ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੱਭਿਅਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਰੰਤਰ ਡਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।" ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

5.3 ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, **ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 279 ਅਤੇ 304ਏ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮਾਣਯੋਗ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 304 ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਸੁਣਾਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਣਯੋਗ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਵਿਧਵਾ/ਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ 2000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੋਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 6 ਤੋਂ 14 ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ: -

"6. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਕਾਹਲੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਸੜਕ 'ਤੇ ਜੀਪ ਚਲਾ ਕੇ ਵਿਜੇ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪੁਲੀਆ 'ਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਬਸੂਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ 'ਤੇ ਜੀਪ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਗੀਲਾਲ ਵੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਕਦਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਸੇਧ ਕੇ ਬੇਲੋੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ।

7. ਸਾਡੀ ਸੁਵਿਚਾਰਿਤ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 22-8-2012 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ (ਸੁਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, 2008 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਸੰਖਿਆ 3) ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮਜ਼ਰੂਬਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਮਜ਼ਰੂਬ ਫਿਰ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ ਸੇਵਕਾ ਪੇਰੂਮਲ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਟੀ.ਐਨ. [(1991) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 471 : 1991 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 724 : ਏ ਆਈ ਆਰ 1991 ਐਸ. ਸੀ. 1463])

8. ਧਨੰਜੋਏ ਚੈਟਰਜੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਡਬਲਯੂ.ਬੀ. [(1994) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 220 : 1994 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 358] ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੰਨਾ 239, ਪੈਰੇ 14-15)

“14. ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਧਦੀ ਅਪਰਾਧ ਦਰ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਕ ਅਪਰਾਧ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਕੱਟੜ ਅਤੇ ਸੁੱਕਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਗੰਭੀਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਮਾਪ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਜੁਲਮ ; ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆਹੀਣ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਿਤੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਆਂ ਲਈ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਆਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਣ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ।

9. ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਹੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ [(1987) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 80:1987 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ)379 : (1987) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 710] ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ: (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ.p. 82, ਪੈਰਾ 6)

“6. ... ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰੂਰ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਨਿਆਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਠ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਵਾਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ

ਹਨ।ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

10. ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ [(2013) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 516: (2014) 1 ਐਸ.ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 159] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ: (ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. p. 521, ਪੈਰਾ 10)

"10.... ਇਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ। ਵਿਧਾਨਪਾਲਿਕਾ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਵੇਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ: (ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(2013) 9 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 516: (2014) 1 ਐਸ.ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 159], ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. p. 521, ਪੈਰਾ 11")

"11. ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਉੱਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।"

11. ਸ਼ੈਲੇਸ਼ ਜਸਵੰਤਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [(2006) 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 359 : (2006) 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 499] ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ: (ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. pp. 361-62, ਪੈਰੇ 7-8)

" 7. ਕਾਨੂੰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਮੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਰਾਜ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇੱਕ ਅੰਤਰ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਟਕਰਾਅ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੀਵੰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਢਾਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਧਰਮ ਦੀ ਛੂਤ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼

ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ 'ਵਿਵਸਥਾ' ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਅਧਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਰਾਈਡਮੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਲਾਅ ਇਨ ਚੇਂਜਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ' ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ: 'ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ।' ਇਸ ਲਈ, ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਜਾਂ ਰੋਕਥਾਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਿਪੁੰਨ ਮੈਡਿਊਲੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਖਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਇਆ ਨਾਲ ਨਰਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਅਤੇ ਦਿੱਤੇ ਹਾਲਾਤ, ਜੁਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ, ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

8. ਇਸ ਲਈ, ਅਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਿਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਹਰੇਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਆਦਿ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ।"

12. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਹੁਸੈਨ ਵਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਈਦ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [(2009) 7 ਐੱਸਸੀਸੀ 254: (2009) 3 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 368] ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ: (ਐੱਸਸੀਸੀ ਪੀ.ਪੰਨਾ 281, ਪੈਰਾ 99-100)

"99. ... ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜਨ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਨਗੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਖਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਕਾਰਨ, ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਦਰਦੀ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵੱਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੋਕਥਾਮ ਦੁਆਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

100. ਨਿਆਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਪਰਾਧ ਪ੍ਰਤੀ ਜਨਤਕ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਣ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੋਵੇਂ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।"

13. ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਲੋੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ। ਹਰੇਕ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਢੁਕਵੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵੇ। ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਾਮੂਲੀ ਸਜ਼ਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

14. ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਬਲੂ [(2014) 9 ਐੱਸਸੀਸੀ 281: (2014) 6 ਐੱਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ) 1] ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਾਪਤ ਤਜਵੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਉਚਿਤ, ਨਿਆਂਪੂਰਣ, ਅਨੁਪਾਤਕ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ

ਹੈਜੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਰਕ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਇੰਨੀ ਨਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਚਿਤ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5.4 **ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਲੋੜੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੰਡ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304ਏ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਧਾਰਣ ਕੈਦ ਤੱਕ ਘਟਾ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਨਿਰਪੱਖ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ (ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਅਦਾਲਤ) ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਣਯੋਗ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

----- ਜੱਜ

[ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ]

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

28 ਮਾਰਚ, 2023

-----ਜੱਜ

[ਸੀ. ਟੀ. ਰਵੀਕੁਮਾਰ]

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।